

การถอดบทเรียนแปลงใหญ่

ชื่อแปลงใหญ่ แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ ม.1 ตำบลดงแคนใหญ่อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

1. เรื่อง การดำเนินงาน (การทำนาแบบประณีต)

2. เจ้าขององค์ความรู้ชื่อ นายจตุรงค์ จันทมา

อายุ 45 ปี อาชีพ เกษตรกรรม โทรศัพท์ 085-3095356

วันที่บันทึกความรู้ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2564

3. ความเป็นมา

แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ ม.1 ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ดงแคนใหญ่ ได้จัดตั้งมา ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๕ เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเกษตรกรสมาชิกที่มีความสนใจทำเกษตรอินทรีย์ภายในหมู่บ้านตำบลดงแคนใหญ่ จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเคมี ๑๐๐ เปอร์เซนต์ จำนวน ๒๘ คน ได้เริ่มปรับเปลี่ยน และเรียนรู้การผลิตพืชอินทรีย์ ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ ผักอินทรีย์ เป็นต้น เกษตรกรผู้มีความรักที่จะผลิตข้าวอินทรีย์ไว้บริโภคในครัวเรือนเอง เริ่มจากสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มจะต้องผลิตข้าวอินทรีย์อย่างน้อยรายละ ๑ ไร่

จากเกษตรกรที่รวมกลุ่มกัน ๒๘ คน ได้เริ่มมีเกษตรกรมีความสนใจมากขึ้น เป็น ๕๖ คน และได้ตัดสินใจ ตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ และต้นปี ๒๕๖๐ ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ มีสมาชิกรวมกัน ๘๖ คน จนถึงปัจจุบัน ในปี ๒๕๖๓ มีสมาชิกรวมกัน ๑๒๐ คน และได้จัดตั้งเป็นศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีให้กับสมาชิกและชุมชนต่อไป

การทำนา เป็นอาชีพหลักของคนในชนบท ส่วนใหญ่ยังยึดติดกับวิธีการทำนาแบบ ดั้งเดิมอยู่ จึงทำให้เกิดการขาดทุนเพราะชาวนาส่วนใหญ่ยังไม่มี การจดบันทึก หรือ จดต้นทุนการผลิต ทำนาแบบไม่มีความรู้ ต่อมาในชุมชนได้มีการรวมตัวกันเพื่อเข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ จึงมีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มาให้ความรู้เรื่อง การลดต้นทุนการผลิตจึงนำความรู้เรื่องลดต้นทุนของเมล็ดพันธุ์ เพราะเมล็ดพันธุ์หายาก และราคาแพงอีกด้วย ลองหว่านกล้าโดยใช้เมล็ดพันธุ์ ๒.๕ กิโลกรัม/ไร่ นำมาปักดำแบบใช้ต้นกล้าเพียง ๑ กลีบ จะใช้กล้าประมาณ ๔๐-๕๐ มัด/ไร่ จากเดิม ๑๐๐-๑๒๐ มัด /ไร่ ประหยัด การเตรียมต้นกล้าไปครึ่งเลย ดำนาแบบกลีบเดียวยังส่งผลดีกับต้นข้าว พันธุ์ไวไม่แย่งอาหารกัน แตกกอไว ยิ่งถ้าทำเป็น แปลงเมล็ดพันธุ์ ทำให้ตัดพันธุ์ปนได้ง่าย ลดค่าแรงการจ้างถอนกล้า ลดต้นทุนการตัดพันธุ์ปนได้มาก

คำนวณ การลดต้นทุน

ทำนาปกติ ค่าแรงงานถอนกล้า อัตรามัดละ ๓ บาท หนึ่งไร่ใช้กล้า ๑๒๐ มัด = ๓๖๐ บาท

ดำกลีบเดียว ค่าแรงงานถอนกล้า มัดละ ๓ บาท หนึ่งไร่ใช้กล้า ๕๐ มัด = ๑๕๐ บาท

ลดต้นทุน /ไร่ = ๒๑๐ บาท

และการทำนาดำกลีบเดียว หรือการทำนาแบบประณีต ขึ้น ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว ประมาณ ๒.๕ กิโลกรัมต่อไร่ ทำให้ลดต้นทุน ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวจากปกติ ใช้ ๕-๗ กิโลกรัม/ไร่ ลดลง ๒.๕-๔.๕ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นเงินประมาณ ๗๕-๑๒๕ บาทต่อไร่ รวมสามารถลดต้นทุนด้านการผลิต ประมาณ ๒๘๕ - ๓๓๕ บาท/ไร่

4. องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพและงานที่ภาคภูมิใจ

กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ ม.๑ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ปัญหาที่พบในกลุ่ม ของทำเกษตรอินทรีย์ คือ การลงทุนการผลิต หรือการปลูกข้าวมีการลงทุน ที่สูงขึ้น จะต้องมีการปรับปรุงดินอย่างหนัก ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในปริมาณต่อไร่ที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับผลผลิตต่อไร่ ของข้าวอินทรีย์ยังน้อยกว่าข้าวที่ใส่ปุ๋ยเคมีมาก ดังนั้นกลุ่มจึงหาวิธีลดต้นทุนในการผลิต โดยการลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ และค่าจ้างในการถอนกล้า ด้วยการปักดำข้าวด้วยต้นข้าวต้นเดียว หรือที่

เรียกว่า การดำนากลีบเดี่ยว หรือการทำนาแบบประณีต ทำให้สามารถลดต้นทุนด้านเมล็ดพันธุ์ และค่าจ้าง
ถอนกล้า ได้ และ สามารถสร้างแบรนด์ ข้าวอินทรีย์ ของกลุ่ม คือ “ตราดอกแคน”

5. สรุปองค์ความรู้ที่ใช้

การปลูกข้าว ด้วยต้นกล้าต้นเดี่ยว หรือกลีบเดี่ยว หรือการทำนาแบบประณีต จะใช้ต้นกล้าข้าวที่มามี
อายุประมาณ ๘-๑๕ วัน ปลูกแบบต้นเดี่ยว โดยปลูกระยะห่าง ๓๐x๓๐ ซม.การปลูกพืชในระบบนี้จะเน้นเรื่อง
การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นปัจจัยการผลิตและใช้น้ำน้อยเพียงให้ดินชื้นเท่านั้น เพื่อลดปริมาณการใช้น้ำ โดยการปลูก
แบบต้นเดี่ยวจะทำให้ข้าวแตกกอมากกว่าวิธีปกติ เพราะต้นข้าวจะไม่แย่งอาหารแข่งกันเอง รวงข้าวมีความสม
บูรณ์ เมล็ดเต็มมากขึ้น การคัดพันธุ์หรือการตัดพันธุ์ปนทำได้ง่าย มองเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังช่วยลดการใช้
น้ำ ลดต้นทุนการผลิต และทำให้ต้นข้าวแข็งแรง ต้านทานโรคและแมลงมากขึ้นอีกด้วย

6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. องค์ความรู้ที่มีสมาชิกปฏิบัติได้จริง
๒. ความสามัคคีในกลุ่มและการมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์)
๓. สมาชิกกลุ่มมีความตั้งใจ รักการทำเกษตรอินทรีย์
๔. กรรมการและสมาชิกมีความไว้วางใจกันและกัน
๕. การดูแลและเอาใจใส่ของหน่วยงาน

7. แนวคิดในการทำงาน

7.1 การใช้นวัตกรรม หรือ เทคโนโลยีการผลิต หรือ มีการปรับปรุงวิธีการผลิตข้าวอินทรีย์
ปรับปรุงการผลิตโดยใช้เครื่องหยอดเมล็ดข้าว เครื่องคัดแยกและทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ย
พืชสด และน้ำหมักชีวภาพที่ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 การแสวงหาองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ และการเชื่อมโยงเครือข่าย เรียนรู้จากการศึกษา
นอกโรงเรียน www.youtube.com การศึกษาดูงาน และสำนักงานเกษตรอำเภอคำเขื่อนแก้ว

8. หลักคิดในการประกอบอาชีพการเกษตร

การผลิตที่เข้มแข็ง สู่การตลาดที่มั่นคงและยั่งยืน

9. ที่มาของข้อมูล (ผู้ถอดองค์ความรู้)

- 9.1 นายบัณฑิต ไชขุนทด ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
สำนักงานเกษตรอำเภอ คำเขื่อนแก้ว : ผู้ถอดความรู้
- 9.2 นายจตุรงค์ จันมา : ประธานแปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ ม.1 ตำบลดงแคนใหญ่

ภาพกิจกรรมการทำนาดำกสิบเดี่ยว

ตกกล้า อายุ 15-20 วัน

ถอนกล้าปักดำ กอละ 1 ต้น (1 กสิบ)

ข้าวเริ่มแตกกอ

แตกกอเต็มแปลงเหมือนนาหว่าน

ข้าวแตกกอเต็มที่ตั้งท้องออกรวง

ข้าวแก่ระยะพลับพลึง เก็บเกี่ยวข้าว

ผลิตภัณฑ์ข้าว มีข้าวบรรจุถุง และเมล็ดพันธุ์ข้าว

